

สปีป:รดสี

(Bromeliad)

เป็นพืชอยู่วงศ์ Bromeliaceae มีประมาณ 60 สกุลและมากกว่า 2,000 ชนิด เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว โดยมีถิ่นกำเนิดแถบทวีปอเมริกาเกือบทั้งหมด พบอยู่ในทวีปแอฟริกาใต้เพียงชนิดเดียว คือ *Pilcairmnaia feliciania* เป็นพืชที่ขึ้นได้ตั้งแต่ป่าดงดิบชื้นที่ สุดจนถึงอากาศแล้งของทะเลทราย

เนื่องจาก Bromeliad มีรูปร่าง ขนาด และสีส้มมากมาย เช่น บางชนิดใบมีสีเขียวขลิบลือลึง ริวเหลือง บางชนิดใบสีม่วงแต่มีสีชมพูเป็นปื้นตามใบ หรือมีจุดประสีดุดตา เป็นต้น ดังนั้นการนำมาใช้ประโยชน์จึงสามารถทำได้หลายอย่าง เช่น ใช้ในการจัดสวน ปลูกเป็นไม้กระถาง ปลูกเป็นไม้ตัดดอก ปลูกเป็นไม้แขวน ปลูกประดับชั้น หรือตู้โชว์ ปลูกให้เกาะอยู่กับกิ่งไม้หรือชอกหิน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

1. ใบ : มีหลายลักษณะตั้งแต่ใบกว้างจนถึงใบคล้ายใบหญ้า บางชนิดขอบใบเรียบ บางชนิดขอบใบเป็นหยักหรือเป็นหนาม ใบของ Bromeliad บางชนิดจะมำก่ายทับกันใบต่อใบ และทับกันแน่นโดยรอบฐาน แลดูเป็นแอ่งน้ำอยู่ตรงกลางอย่างหลวม ๆ หรืออาจจะมีลักษณะคล้ายหลอด ส่วนมากจะมีลักษณะคล้ายถ้วยโดยใบที่มีก่ายทับกันนี้จะทำหน้าที่ขังน้ำไว้ โดยน้ำที่ขังไว้จะเก็บไว้ในช่วงที่อากาศแห้ง ซึ่งแอ่งน้ำนี้

เราเรียกว่า rosette

2. ราก : เป็นระบบรากฝอยโดยบางชนิดทำหน้าที่ดูดอาหาร ความชื้น และยึดเกาะ แต่ Bromeliad บางชนิดรากจะทำหน้าที่เป็นเพียงตัวเกาะยึดเท่านั้น และ Bromeliad บางชนิดไม่มีราก รากของ Bromeliad จะอยู่บริเวณฐานของลำต้น บางชนิดจะมีรากออกมาจากลำต้นทั่ว ๆ ไป บางทีจะวนรอบ ๆ ที่กาบใบก่อนลงดิน เป็นต้น จากลักษณะรากและหน้าที่ของรากจึงแบ่ง Bromeliad ได้ 2 ชนิด คือ

2.1 Epiphytic bromeliad ใน Bromeliad กลุ่มนี้รากจะเหนียวและแข็ง โดยมีหน้าที่เกาะยึดกับต้นไม้ มักเจริญเติบโตในป่าเขตร้อนหรือกึ่งร้อนที่มีความชื้นในบรรยากาศสูง จะดูดน้ำและธาตุอาหารต่าง ๆ จากในบรรยากาศ นอกจากนี้ยังได้ธาตุอาหารต่าง ๆ จากอินทรีย์วัตถุที่ถูกทับถมมาด้วย Bromeliad ในกลุ่มนี้ เช่น *Aechmia* , *Cryptanthus* , *Tillandsia* , *Guzmania* , *Neoregelia* , *Vriesia* เป็นต้น

2.2 Terrestrial bromeliad โดยทั่วไปจะเจริญเติบโตบนดินและรอยแตกของหิน โดยปกติแล้วมักชอบอยู่ในที่โล่งมีอากาศอบอุ่น และมีแสง โดยปกติ rosette ของ Bromeliad พวกนี้จะเก็บน้ำได้มากกว่าพวก epiphytic ในกลุ่มนี้ที่พบเห็นได้บ่อย ๆ เรานิยมนำมาประดับประดาและปลูกเป็นการค้า คือ *Ananas comosus* ตัวอย่าง Bromeliad ในกลุ่มนี้ เช่น *Ananas* , *Quesnelia* , *Puya* , *Wittrockia* , *Portea* เป็นต้น

3. ลำต้น : ลำต้นแข็งบางชนิดมีลำต้นยาว บางชนิดลำต้นสั้นมาก ทำให้ใบเหลื่อมกันเป็นวงเห็นเป็นรูปกรวยกว้าง ต้นสูงตั้งแต่ 2 นิ้ว จนถึง 9 เมตร ลักษณะต้นมีทั้งตั้งตรงและเลื้อย

4. ดอก : ดอกของ Bromeliad มีกลีบดอก 2 กลีบ กลีบเลี้ยง 3 กลีบ เกสรตัวผู้ 6 อัน เกสรตัวเมีย 3 อัน มีรังไข่ 3 อัน ซึ่งตามปกติดอกจะมีอายุสั้น ในขณะที่ส่วนที่มีสีส้มสวยงามนั้นยังอยู่ได้อีกนานหลายสัปดาห์ ซึ่งส่วนนี้คือ ใบประดับ

บางชนิดใบจะมีสีสดใสขึ้นในช่วงหลังและก่อนการให้ดอก โดยสีที่สดใสนี้ ตามธรรมชาติจะช่วยในเรื่องของการล่อแมลงเพื่อมาผสมเกสร

5. ผล : มีทั้งแบบ capsule และ berry

Bromeliad ที่นิยมปลูกในปัจจุบันมีดังนี้

1. Ananas
2. Aechmea
3. Billergia
4. Cryptanthus
5. Dyckia
6. Guzmania
7. Neoregelia
8. Nidularium
9. Tillandria
10. Vriesia

การดูแลรักษา

1. แสง มีความสำคัญอย่างมากต่อ Bromeliad โดยจะมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสี โดยบางชนิดจะชอบแดด ยิ่งถูกแดดสีจะเข้มขึ้น ถ้าไม่ถูกแดดสีจะซีด ใบจะเขียวเป็นตุ่ม ถ้า Bromeliad ได้รับความเข้มของแสงน้อยหรือช่วงวันสั้นมาก ๆ จะหยุดการเจริญเติบโต

2. อุณหภูมิ แต่ละสกุลแต่ละสายพันธุ์มีความต้องการอุณหภูมิที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปอุณหภูมิที่เหมาะสมประมาณ 18 – 26 องศาเซลเซียส

3. การให้น้ำ ควรคำนึงถึงลักษณะของใบ โดยทั่วไปมี 2 แบบ คือ

3.1 ใบสามเหลี่ยมแคบ มีเกล็ดสีเทาปกคลุมอยู่ พวกนี้จะเก็บน้ำไว้ในเนื้อเยื่อของใบ ดังนั้น พวกนี้จึงปรับตัวในสภาพอากาศแล้งได้ดี จึงไม่จำเป็นต้องให้น้ำบ่อย อาจจะ 10 วัน / ครั้ง แต่สิ่งสำคัญควรคำนึงถึงความชื้นในบรรยากาศรอบๆ ดินให้เพียงพอ และเป็นที่ที่ระบายอากาศได้ดี ถ้าเป็นหน้าแล้งหรือหนาวอาจให้บ่อยขึ้น ได้แก่สกุล Tillandsia , Dyckia

3.2 ใบเป็นแบบแผ่นเรียบ พวกนี้จะมีแอ่งน้ำบนยอดสามารถเก็บกักน้ำไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้น การให้น้ำจึงควรรดน้ำให้เต็มแอ่งสม่ำเสมอ ได้แก่สกุล Aechmea , Guzmania , Neoregelia , Ananas , Cryptanthus , Vriesia

4. การให้ปุ๋ย อาจให้โดยการใส่ลงไปในวัสดุปลูก เช่น ปุ๋ยละลายช้า และอาจให้ปุ๋ยเกร็ดสูตรเสมอชนิดพ่นสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

5. ความชื้น Bromeliad จะเจริญงอกงามได้ดีในช่วงความชื้นประมาณ 30 – 50 เปอร์เซ็นต์

การขยายพันธุ์

1. การแยกหน่อ เป็นวิธีที่สะดวกที่สุด เมื่อต้นแม่เต็มออกดอกติดผลแล้ว อาจมีอายุอยู่ได้อีกประมาณ 1 – 2 เดือน ดังนั้น มันจึงสร้างหน่อไว้ขยายพันธุ์ ให้ดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไป การตัดหน่อเพื่อปักชำ ไม่ควรตัดเมื่อหน่อยังเล็ก ควรตัดเมื่อหน่อมีขนาดใหญ่ มีรากใหม่ติดมากับหน่อด้วย และพยายามอย่าให้รากใหม่กระทบกระเทือนมาก ช่วงเวลาปักชำที่เหมาะสมที่สุด คือ หลังฤดูฝนหรือก่อนฤดูฝนเล็กน้อย เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงช่วงฝนที่มีความชื้นมากเกินไป จะทำให้เกิดโรคเน่าได้ง่าย

2. **การเพาะเมล็ด** ไม่เป็นที่นิยมนัก นอกจากเป็นการผสมพันธุ์เพื่อให้ได้พันธุ์ใหม่ๆ เท่านั้น ในการเพาะเมล็ดต้องแน่ใจว่าเมล็ดที่เพาะมีความสด เนื่องจากเมล็ดของ Bromeliad จะสูญเสียความมีชีวิตค่อนข้างเร็ว
3. **การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ** (Tissue culture) เป็นวิธีที่สามารถขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว และตรงตามพันธุ์ ปลอดโรค

โรคและแมลง

1. โรครากเน่า

สาเหตุ เกิดจากเชื้อราชนิดหนึ่งมักแพร่ระบาดในช่วงฤดูฝน

อาการ รากจะฉ่ำน้ำมกกลิ่นเหม็น ทำให้ลำต้นและแกรนออกดอกผลช้า

การป้องกันกำจัด

- จุ่มหน่อด้วยยากันราก่อนปลูก
- ควรปลูกในที่ที่มีการระบายน้ำที่ดี
- ฉีดพ่นด้วยไตรฟอราแทน อัตรา 8 - 10 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร

2. โรคหน่อเน่า

สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา *Thielaviopsis paradora*

การป้องกันกำจัด จุ่มแม่พันธุ์และวัสดุปลูกด้วยคอปราวิทหรือไดเทนเอ็ม 45

3. โรคต้นและยอดเน่า

สาเหตุ เกิดจากเชื้อ *Phytophthora parasilica*

ลักษณะอาการ ใบตรงกลุ่มกลางของลำต้นจะดิ่งหลุดได้ง่าย มีกลิ่นเหม็น

การป้องกันกำจัด

- ปรับ pH ของวัสดุปลูกต่ำกว่า 5.5
- ควบคุมความชื้นในดินให้พอเหมาะอย่าให้แฉะจนเกินไป
- พ่นด้วย อาลีเอท , ริโดมิล , ไตโฟลาแทน

4. เพลี้ยแป้ง

- เพลี้ยแป้งจะดูดกินน้ำเลี้ยงจากส่วนต่าง ๆ ของ Bromeliad โดยเฉพาะบริเวณกาบใบและลำต้น
- ทำให้เกิดอาการเหี่ยวเฉา แกร่น และอาจตายในที่สุด

การป้องกันกำจัด โดยกำจัดมดซึ่งเป็นพาหะ ฉีดพ่นด้วยมาลาไอออนหรือแลนเนท

5. ตั๊กแตน

- ตั๊กแตนจะกัดกินใบของ Bromeliad
- ทำให้ใบมีตำหนิ ไม่มีคุณภาพ

การป้องกันกำจัด ฉีดพ่นด้วยเซฟวิน 85 , แลนเนท หรือโซดริน

อาการผิดปกติ

1. **ปลายใบไหม้** เกิดจากการใช้ปุ๋ย โดยเฉพาะปุ๋ยที่มีสารพวก “โบยูเรต” ปนอยู่หรือฉีดพ่นปุ๋ยตกค้างปลายใบทำให้เกิดอาการไหม้ได้ ดังนั้นควรฉีดล้างด้วยน้ำสะอาดทุกครั้งหลังจากพ่นปุ๋ย

2. **ใบเหลือง** ต้นและแกรนเล็ก ใบเหลืองเป็นหย่อม ๆ สาเหตุเพราะขาดธาตุเหล็ก

3. **อาการบ้ำจุก** ยอดใบรวมกันเป็นจุก สาเหตุจากการแบ่งเซลล์อย่างรวดเร็วผิดปกติของต้นและช่อดอกหรือให้ปุ๋ยไนโตรเจนมากเกินไป